

TELEGRAFUL ROMÂN.

Apare Marția, Joia și Sâmbăta.

ABONAMENTUL

Pentru Sibiu pe an 7 fl., 6 luni 3 fl. 50 cr., 3 luni 1 fl. 75 cr.
Pentru monarhie pe an 8 fl., 6 luni 4 fl., 3 luni 2 fl.
Pentru strălătate pe an 12 fl., 6 luni 6 fl., 3 luni 3 fl.

Pentru abonamente și inserțiuni a se adresa la
Administrațiunea tipografică arhiepiscopale Sibiu, strada Micașilor Nr. 47.

Correspondențele sînt a se adresa la:
Redacțiunea „Telegrafului Român”, strada Micașilor Nr. 47.
Epistole nefrancațe se refușă. — Articuli nepublicați nu se înapoiază.

INSERȚIUNILE

Pentru odată 7 cr., — de două ori 12 cr., — de trei ori 15 cr. rându în litere garmond — și timbru de 30 cr. pentru
fie-care publicare.

Cui se credem?

Doi articuli punem mai la vale înaintea publicului cetitoriu, amândoi din două fii opoziționale maghiare. Obiectul articulelor nu e politică de țară, e adunarea din Sighetul Marmației pentru fondul de teatru român. Cu toate acestea ei sînt instructivi. Ei, adică articuli, ne descopere lupta între conștiința cea bună și cea rea, care frementează spiritul în sinul naționalității maghiare.

Ne pare bine de simptomele acestor lupte și am vrea se învingă conștiința cea bună.

Fără comentare și fără a ne hotărî cui se credem în comunicăm pe amândoi unul lîngă altul.

Eată ce ține „Pesti Napló”, dela 11 August:

După adunarea românească.

O mare parte a oamenilor, cari nu sînt din Marmația, trăiesc în falsul presupus, că elementul preponderant al Marmației e valahic (oláh). Din aceasta urmează că valachismul (oláhság) și-a putut valora aici foarte bine influința. În copilăria mea ca marmatjanc din cap până în picioare, și eu credeam, că Marmația aparține comitatelor valahice și numai mai tîrziu, — după observarea referințelor despre naționalități — m'am convins dintr-o netemeinică presupunerii mele.

Valachii abia fac a patra parte din cei 220,000 de locuitori ai comitatului Marmației. Elementul preponderantului este cel rusec, care dă cifra aproximativă de 100,000. Și dacă vom detrage suma de 30, 000 de Jidani, restul este: Maghiari și foarte puțini Nemți. (Și apoi românii frate??) Se vede deci, că comitatul Marmației e foarte poliglot, și la ocuparea multor oficii se cer vaste cunoștințe limbistice.

Impregiurarea, că comitatul a avut caracter valahic, zace în referințele nobiliare. Întru scris sînt foarte puțini nobili, precînd în cea mai mare parte a comunelor cu populație valahică locuitorii își păstrează cu mîndrie încă și acum reminiscențele nobilității. Valachismul a avut proprietăți, a luat parte la alegerile comitatense și la cele de deputat; cei mai mulți eserotează și astăzi dreptul basat pe nobilime. Și nobilii valachi fiind oameni cu avere purtau oficii înalte, apoi ca oameni cu rang și avere multeori jucau rol de conducători.

Valachismul de aici — cu deosebire în vremea mai vechie — nu era bîntuit de idei naționale, cu cât străbat mai departe vremea trecută, cu atît aflui figuri mai neoașe unguresci în cercul inteligenței. Vorbiau unguresc, cugetau unguresc, se îmbrăcau unguresc atît civili cît și preoții, și numai în timpul mai nou, la succesiunea tînără s'a observat, că există pe lume și chestie națională.

A trecut și adunarea societății pentru fondarea teatrului român. Șed la masa mea de scris, mi revoc în memorie întîmplările acestor două zile trecute, și mă torturează neșce gînduri

duri vîtmătoare (bântó gondolat). În telegramele mele amintisei că unguri și români s'au salutat reciproc au accentuat cu însuflețire concordia, amicitia maghiară-valahică și frățietatea. În învălmășala sîrbătorilor și a întîmplărilor n'am putut urmări toate momentele cu atențiune, și nu le-am putut analiza cu sînge rece. Acum este departe de noi Babeș și soții sei, eară conversăm unguresc și vîd, spre mirarea mea, că între eri și aji este mare deosebire, icuana de eri nu era obicinuită prin Marmația. Onorațiilor nostri, preoții dacă vin la oraș, sau mergem noi la ei, vorbesc unguresc, și numai ici colea se mai rîtăcesce printre ei câte-o idee națională. Noi sîntem dedați cu „eljen” și nu cu „Se trîiască”, ne petrecem între cântări unguresci, și deși ascultăm câte o cântare valahică, ea nu e resunetul însuflețit național.

Acum însuși cei cari am participat la aceste sîrbătorii ne-am convins, că în alle locuri ale acestei feri domnesce spirit național valahic, inteligent valahic, și comunică ideile în limbă nemaghiarică, și în loc de a se contopi în maghiarism, se silence a se rupe tot mai tare din legăturile lui.

Aceasta ne pune pe gînduri.

Societatea fondului de teatru român, care și-a pus de scop înființarea unui fond de teatru valahic, în 13 ani a ținut 13 ședințe în deosebite locuri. Tînera de ședințe s'au început în Transilvania, în Deva, apoi au venit în Salmare, de aici au sărit în Timișoara. Au urmat apoi Caransebeșul, Oravița. Reșița, Lușoșul, Abrudul, Alba-Iulia, Blagul, Sibiu, Baia-mare, și acum Sighetul Marmației. S'au învîrtit prin toate locurile locuie de valachi. Conducătorii afirmă că ei sînt anteluptorii unei idei culturale, și că Ungaria cîștigă prin cultivarea Valahului. Se nu vîtm însu că ei nu se silence a înmulți numai numărul membrilor fondului de teatru, ci transplantă idei daco-romanesce în inimile bîtrînilor și ale tînerilor. Arangiază sîrbătorii naționale valahice, fin adunări valahice, toasturi valahice, și lucrurile aceste, frumoasele cuvinte rostite turbură creerii la mulți.

Sighetul Marmației nu e oraș valahic, ci e unguresc. Cățiva membri ai societății o au invitat aici. Membrii veniții din locuri mai departate fuseră încurțirați pe la arangerii, la cari au aflat primire cordială. Din comitate frește n'au venit mulți, cu totul au fost 4 civili și 8 preoți. Dintre dnii valachici mai de Doamne ajută din comitat n'au participat la ședința mai mulți de treideci. La adunare, banchet și bal, junimea studioasă a dat contingentul cel mai mare.

Se vede deci lămurit că inteligenței valahice de aici nu-i prea convin astelii de adunări.

De simțiminte patriotice adună pîtrunsul vice-comite din acest comitat Mihálka László sen. asemenea nobil valahic a propus, ca se să facă ma i bineștendi pîntre ajutorarea studenților și

se lasă teatrul la o parte, și propunerea lui a avut de rezultat, că s'au făcut maimulte subscrieri și spre acest scop. Comitatul și inteligența nu și-a spart capul cu primirea acestor. Le a dat pace să și petreacă, însuși foarte puțini au participat la petreceri.

De aici se vede, că este totuși oare care cauză, pentru care trembe se ne ferim de asemenea petreceri (Turnu-Severin? !)

Din comitatul nostru au fost mulți la adunare, parte din respect, parte din curiositate. Inșe e foarte evident, că dacă va fi se se mai tînă aici vre-o dată adunarea nimeni nu va vine. Unii mai participă totuși, căci sînt membrii dela înființare, au luat parte la maimulte adunări și trăiesc în idei naționale. Cei lalți însu se vor feri de asemenea adunări ca de foc, căci ei sînt oameni paucnici, lînșiți la suflet, se află bine în această patrie frumoasă și nu doresc se producă turburări.

Dintre bărbații principali ai societății au venit aici Vincențiu Babeș și Iosif Vulcan. Babeș, deși fin în manieră, nu este om simpatie în țeară. El este daco-român vestit, și omul se apropie de el cu sfială. Vulcan, ca poet și om, stîrnesce simpatii, însu noi nu ne putem învinge cugetele căci și el face propagandă pentru idei naționale. Societatea lui Babeș i de-roagă mult, căci Babeș o spune pe față că dîneul e daco-român, și numai din silă vorbesc unguresc.

Și cătră mine s'a adretat cu cuvintele: *Sei Dta românească?* Unica bucurie mi a fost că în decursul prînzului a ședut lîngă un bărbat cu poziție înaltă, și n'a prea avut ocașie de a vorbi românească. Ca se poată vorbi și în această limbă a ținut nisce toaste așa lungi încât auditorii, urînd se de el, începură a conversa, și ast fel vre-o cățiva frați români strigau neîntrerupt: „Se auzim!” Și ce vorbea Babeș? Despre spirit românesc, naționalitate românească și că sînt și români sinceri.

Vulcanu se silia se contrabalanceze pe Babeș. Elocent și frumos a vorbit unguresc, și ca adevărat poet n'a făcut politică. Iau și strigat „Se trîiască” ca nimeniul altuia dintre cei preșenți. Și vice-comitele a vorbit unguresc, însu lui Babeș i-a trebuit petrecere valahică, cu vorbiri și cântări valahice și deși vorbia frumos, nefed, și vrea se fie sincer, totuși se ascundea sub viclecuvintele lui sarcasmul mușcătorii și nia în cea mai mare măsură.

Ce e drept vorbitorii numai eșau din închinări pentru frățietate și concordie, ași jura însu, că vinul nu se strecura pe gîtlej între asemenea cugăfări ci cu cugăfări rezervate. Un bărbat ca un brad, de o rară frumusețe, Tit Budu, paroh în Sugatag, care înainte de ameați tu ales de notariu, a mers și de căt Babeș mai departe, și a golit pîharul pentru cei ce — și fac cruce la ivală. A vorbit foarte clar, sciu unde a ținut, și dacă l'au aplaudat are a o mulțami publicului numeros, care ca și vecinii mei cu aji

numai sfîrșitul vorbirei; altmintre-și putea goli pîharul fără impresie. Nici n'am acusat pe public pentru asurdițoarele de „bravo” și „Se trîiască.” În sală era foarte cald, noi eram se-toși; tot atătea cauze, pentru cari se puteau bucura de toaste.

S'a toastat și pentru presa maghiară. Și s'a toastat din partea unia care spune ce simte. Așa era atunci inspirat. M'am mirat, ca o parte din cei ce vorbesc valahicesc, sciu și franțuzesc.

Din reminiscențele istorice numai numele lui Dragoș a venit pe tapet. Domnul Tit Budu a vorbit de 6 ori și de unspredece ori a amintit numele și pămîntul lui Dragoș. E și frumos pămîntul Marmației, acela însă nu este al lui Dragoș, căci pe timpul lui Dragoș pe tronul Ungariei ședea Ludovic cel mare, și el era înțelept și viteaz, în privința apoi Dragoș nu avea seamîn în țeară. Acui Dragoș nu se afla bine aici la noi, de aceea a și voit se părăsească țara cu o ceată de oameni, însu viteazul rege s'a dus după el și la silit se se reîntoarță (?).

Așa dară Babeș a voit se facă propagandă pentru idei naționale. Scim cine sînt priși în mreață. Și sperăm că numărul lor nu s'a înmulțit.

Se privește pe bîtrîni, n'avam se ne plîngem, generațiunea tînără însu e crescută în alt spirit. Reginea aceasta se ține de episcopia din Gherla. Episcopul din Gherla e un celebru și învîțat și presupunem despre el, că e tot atît de mare patriot maghiar, ca și accentul numelui lui maghiar. (Szabó. N. Tr.)

Nu țicem ca domni clerici tineri se nu vorbesc valahicesc. Limba poporului e cea valahică (?). La început nu erau români. Trebuie deci se scie bine limba poporului, avem însu de a observa, că ei foarte puțin vorbesc unguresc.

Și această junime cercetează mai regulat adunările fondului de teatru. Vor țice mulți că ei sînt tineri și le plac petrecerile. Și pot petrece, însu printre alte elemente, și dacă ei inspiră aer unguresc, de odată cu aerul unguresc se inspire iubirea mamei comune, a patriei maghiare, nu însu principiile lui Babeș.

Arangiatorii au fost oameni cu tact evitând ori ce svon mare, și inteligența de aici a lucrat forte înțelepțesc, că în cea mai mare parte s'a purtat cu reșens. În adunare a preșidiat Babeș. Babeș voese de tot altceva, nu cultură valahică. Ungurul, valachul și rusul se fie fraji în Marmația, însu fără mijlocirea lui Babeș et. Comp. și se se împrenească după cum s'au împretenit și până acuma.

Eată acum ce țice „Egyetértés” dela 12 August:

Adunare românească în Marmatia.

Abia am observat adunarea reînviinței pentru teatru român ținută înainte cu căteva zile în Marmatia. Abia n'au venit la cunoștință viavalece toasturi ale domnului Babeș și

Vulcanu cari au cuprins lucruri însemnate vrednice de a le păstra în memorie. Și acum după ce jurnalele de limbă română au vorbit îndetain despre serbarea națională din Sighetul Marmăției, să ne facem și noi observațiile noastre.

Contra înființării teatrului național românesc în Ungaria n'avam nici o obiecție. Se fie, și încă cât mai îngrabă. Aceasta o dorim și noi cu Babeș împreună.

În adevăr o dorim. Eșprimăm acest cuvânt ce toată bunăvoința, și se poate că compatrioții români se vor fi mirând de aceasta. Noi însă am preocupăm bine acest cuvânt și istoria patriei noastre, cunoștința naturii popoarelor ne-au învățat, că e lucru plăcut pentru români și cu scop pentru noi, dacă va înainta cultura națională românească până la gradul ca se și poată funda teatru stătoriu și se și poată prevedea cu cele materiale și artistice.

Frumoasa noastră patrie e țeară poliglotă de mii de ani, și după toate probabilitățile tot poliglotă va rămâne pe timpuri neprevăzute. Nu se poate nimici poliglotismul de aici, nu se pot nimici nici semenițele cu limbi streine și chiar dacă s'ar putea, nu e de lipsă să se facă.

Noi, și după părerea noastră și naționalitățile din patrie, n'avam lipsă decât de una: deosebitele poporațiuni din patria noastră se trăiesc în pretenție și stimă reciprocă, și se fie una în alipirea către patria comună. Susținerea nestirbită a statului maghiar, dezvoltarea independenței și a bunăstării până la punctul extrem (vég-céljág); aceasta e numai pentru care nu ne punem la țerg nici cu naționalitățile, nici cu confesiunile. Abstrăgând dela aceasta suntem gata a face ori ce serviiu împrumutat.

Suntem gata mai ales la aceea, ca se se desvolte cultura națională a compatrioților nostri de limbă streină, și se înflorească. Într'aceasta vedem noi cea mai puternică garanție a tratului pacinic comun și a concluderii armonice spre fericirea patriei comune.

Și adevăr vorbesce Vulcanu predicând aceste principii. Se poate că e presimțit acest adevăr cu spirit poetic, noi însă îl reconoașem judecând matematicese.

Patria și constituția ei, numai ele sunt astăzi mediul între noi și români, în acestea convenim, spre binele lor trebuie se concludăm. Limba nu ne este comună; știința arta modul de cogutare, multilaterală noastră activitate socială nu ne sînt comune, ba nici înrudite nu.

Patria însăși și constituția comună silesc pe maghiar și român la conviețuire frățeească și concludere armonică. Și sila nu e numai morală, ci și materială. Noi însă vom se basăm armonia dintre aceste două popoare pe temei pur moral.

Limba nu ne poate fi comună pe toate terenele vieții publice. Însă cultura noastră, arta, modul de cogutare, ele ne pot fi comune, sau cel puțin înrudite în ce privese cuprinsul lor.

Știința în starea sa cea mai înaltă nu cunoașe naționalitate, nu suferă caracter național. Adeverații bărbați de știință nu cunosc durerea pentru originea lor; fără a și denega originea și naționalitatea ei formează o familie cu tovarășii lor de limbi străine nesuind spre progres.

Noi maghiarii ne silim ca și pe terenul științelor ce ținem pas cu postulatare culturale progresive. Cultura noastră națională în viața privată, pe terenul literaturii, al învățământului public și al oficiilor publice este destul de lătită, e destul de serioasă și nepreocupată. Dacă românii din Ungaria în proporție numerică sînt în stare se producă o asemenea cultură, în momentul în care i vor

produce, mii și mii de bărbați unguri și români se vor înțelege între sine, vor cunoașe în sine națiunea deosebită și vor îmbrățișa cu stîmă. Mille de bărbați la noi se află deja, și de aceea dorim cât mai grabnică desvolte a culturalei naționale române, ca mille de bărbați se fie cât mai curând și din partea românilor.

Acesta e cazul și la arta națională.

Arta are caracter național. Și nici că există adevărată artă fără caracter național. Fie însă arta ori căt de națională, îndată ce se ridică la un nivel mai înalt, se desvolta în ea elemente comune cu toți oamenii și cu toate națiunile, cari de asemenea se interesează și mișcă pe maghiari și pe români.

Maghiarii și Germanii sînt de sute de ani dușmani de moarte în ce privese simțământul de rasă. Însă numai masa poporului. Învețaii poezii și artiștii noștri însă s'au purtat cu amiecție și simpatie către bărbații de știință și artă germani, și încă pe timpurile acelea, când totă stăriciunea politică și economică, venia la noi sub nume german,

Astfel de simțământ de amiecție și simpatie se va nase și între bărbații de artă maghiari și români.

Economul nu se curăză mai mult la privirea fructelor plătate și udate de el însuși ca noi, vîndînd cu câtă silință nensiesc românii în masse spre cultură mai înaltă. Massele cari și însușesc cultura, nu mai sînt neamicii ungrului.

Poporul necult și negles semedicii și egoiștii lui conducători, aceștia sînt neamicii rassei maghiare și ai statului maghiar în Ungaria. Compatrioții germani sînt înaintați în cultură, și pentru aceea pe lângă unguri ei sînt cetățenii cei mai buni, cei mai credincioși.

De aceea ne bucurăm de miscări ca cea din Marmăția. În măsură cu care se îmulțesc în siml poporului român bărbați escelenți ca Vulcan, se îmulțesc între ei și amicii rassei maghiare.

Și încă reciproc.

Să se înființeze numai teatru național român. Prin el se fac preoțiarții și totodată și amicii culturale și artiștii ungruesci.

Și dacă se vor înțelege și stîmă între sine învețaii și artiștii a două popoare, popoarele, cari îi vor asculta și urma încă se vor înțelege și stîmă. Și atunci în locul orabei emulațiuni va păși emulațiunea nobilă, simțământul păcei atributului bărbaților, după cum s'a întemplat în Elveția între Francezi Germani și Italieni.

Revista politică.

Sibiua, în 6 August.

Din Egipt și din Constantinopole vin scirile cele mai importante. Arabi pașă, se dice, că a esoperat dela autoritățile religioase musulmane un decret, prin care sultanul este depus din chaliat și în locul lui este proclamat șeriful cel mare din Mecca. Scirea aceasta venit din Egipt încă nu e confirmată, prin urmare poate fi încă trasă la îndoială.

Mai interesantă este cea dela Constantinopole, după care Poarta otomană ar sta înaintea unui ultimatum din partea guvernului englez. „Times” spune că ambasadorul englez este însărcinat a spune Porței, că dacă nu se supune condițiunilor englese în privința cooperăției, va intrerupe negocierile. Va declara Englitera și Turciei resboiu?

După telegramele sosite ași și în Marocco ar fi isbucit „resboiul sînt” în contra creștinilor.

Societatea pentru înființarea unui fond de teatru românesc.*

Aceasta societate și-a ținut de astă dată adunarea sa generală în Sighetul Marmăției (7 și 8 August n. V. Babeș, vice-presidentul societății. Raportul prezentat de comitet în prima ședință, cuprinde pe lungă datele necesare actuale și o revedere privire asupra trecutului. Reproducerem acest raport în tot cuprinsul său, convingi fiind, că mersul întreprinderii naționale, despre care e vorba va interesa pe fiecare din onostri cetitori:

Raportul comitetului la adunarea generală din M. Sighet.

Cu inima plină de bucurie e salutăm în aceasta parte a patriei, frumoasă și bogată de amintiri mărețe, onorabili membrii ai Societății noastre! Bucuria noastră ne vine din două isvoare. Primul este, că vă vedem întrușii într'un număr atât de mare sub flamura aceasta a culturalei; al doilea, că vă putem raporta despre un progres îmbucurător, ce Societatea noastră a făcut în puținii ani dela înființarea sa. Cei ce lucrează pentru cultură, probează că țin cont de condițiunile de viață a unei națiuni. Cei ce pot se producă un rezultat multămătoriu, se pot felicita. Societatea noastră, care crează un fond, din care se se poată înființa un teatru național român, are asemenea o naltă problema culturală. Căci, ce este scopul teatralui? De a fi un organ de frunte pentru poleirea gustului frumos, pentru respândirea moravurilor bune și pentru cultura limbii. Teatru este o oglindă, în care se reflectează secolii trecuți și în care ne vedem noi înși-ne, cu toate însușirile bune și și rele; o scoală, în care prin exemple prezentate învețăm a iubi virtutea și a desprețui păcatul, un tribunal necruțat și drept, care pronunță fără cunștăre verdictul său. După biserică și scoală, teatru este cea mai importantă instituțiune culturală în țeară.

Bărbații de frunte a tuturor națiilor au recunoscut aceasta de mult. Au și dat sucursul pentru ca se se înființeze teatre în țările lor. Toate guvernele springese această idee. Nici nu mai este națiune căt de puțin aventată pe calea civilizațiunii, care se n'aibă cel puțin un început de teatru.

Importanța și necesitatea teatrului național s'a recunoscut și s'a simțit și de către români. Dorința de al avé, firesce, s'a tradus întâiu în realitate acolo, unde ei puteau dispune de mijloacele necesarii. La Iași se născu teatru român în anii treizeci ai secolului nostru și primii lui conducători au fost: poetul Alexandri și artiștul Millo. Amândoi și astăzi columbele teatrului național român. Mai în același timp se făcură mișcări de astă natură și la București, unde Aristia și Helade Radulescu se puseră înfrunte.

Aici la noi iubirea teatrului național și dorința de a vedé unul, numai prin asistarea la unele reprezentațiuni de diletanți s'a putut manifesta. La sfîrșitul anilor șese decii și la începutul deceniului trecut, trei trupe: a dnei Fanni Tardini și ale dor Pascali și Millo, veni și pe la noi a ne delecta cu câteva reprezentațiuni. În timpul mai non se pare a se forma și la noi o trupă stabilă. Importanța cauzei și efectul produs de aceste trupe au destemtat în publicul nostru și mai mult dorința s'avam și noi românii din această țeară un teatru național. Dorința aceasta s'a manifestat prin doi articoli ai lui Iosif Vulcan, publicați în „Familia” la anul 1869 în nr. 29 și 30, sub titlul: „Se fondăm teatru Național” Spre a conduce aceasta întreprindere și spre a se asigura mai bine succesul ei, în

acei articoli s'a propus: „Se compunem undeva un comitet din bărbați de încredere, carele se fie însărcinați a primi ofertele din toate părțile.” Probai ca această dorință a fost respăndită, este, că apelul n'a resumat în pustii. Abia s'a publicat, au și urmat îndată în aceeași foaie ca echo, mai mulți articoli și alte împărțări de consimțire din diverse părți locuite de români*).

Inteligența română din unele locuri nici nu acceptă înființarea unui comitet pentru administrarea fondului teatral, ci și începu a contribui pentru acest scop, arangând baluri, concerte și reprezentațiuni teatrale.

Aceste manifestațiuni ale opiniiei publice îndemnară pe d-nii putății români, cari se aflau atunci la dieta din Budapesta, că — fără considerațiunea la partid — se se intrunescă și ca reprezentațiuni naționale se ia inițiativa unui început pentru realizarea dorinței naționale. Se ținură trei conferințe, toate la dl George Mocioni. Una prealabilă, cătră finea lui Decembre 1869; două la 17 și 18 Februarie 1870, la cari fu învitat și autorul articolelor numiți. Resultatul acestor conferințe fu un apel cătră inteligența română din Budapesta. În acest apel cu datul de 19 Februarie 1870 constatăndu-se, că „necesitatea înființării unui teatru național pentru românii de dincoace de Carpați se simte de întreaga națiune română”, se invită numita inteligență se ia inițiativa pentru realizarea ideei și spre acest scop se se intrunescă la 28 Februarie. Apelul fu semnat de următorii domni: Antoniu Mocioni, George Mocioni, Alexandru Mocioni, Eugeniu Mocioni, Ioan Eugeniu Cucu, Sigmund Popoviciu, Iosif Pop, Dr. Aureliu Maniu, Vichenție Bogdan, Sigmund Borlea, Iosif Hodoș, Ladislau Butean, Basiliu Jurca, Lazar Ionescu, Petru Mihali, Demetrie Ionescu, E. B. Stanescu, V. Babeș și Iosif Vulcan.

Încă înainte de a se întruni această conferință, deputații români puseră în discuțiune chestiunea înființării teatrului român și în parlamentul Ungariei. La desbaterea bugetului ministeriului de interne pentru anul 1870 și anume la pozițiunea unde ministeriul ceru o subvențiune de 59,000 fl., pentru teatru național din Budapesta deputatul Hodoș propuse se se voteze un ajutoriu de 200,000 fl., și pentru înființarea unui teatru național românesc. Deputații Babeș, Borlea, Cucu, Alexandru Mocioni și Stanescu sprigină această propunere. Alții nu.

La conferința convocată pe 27 Faur se adună un public numeros. Președinte fu acamat dl Gavril Mihali, jude la tribunalul suprem, cer secretariu Iosif Vulcan. Făcându-se istoricul chestiunii, conferința reconosec unanim necesitatea, decise a lua inițiativa pentru realizare și alege o comisiune de 5 membrii, care se facă un program în privința aceasta. Membrii ai comisiunei se acleară dnii: V. Babeș, Iosif Hodoș, Petru Mihali, Alexandru Mocioni și Iosif Vulcan. Comisiunea aceasta terminându-se lucrearea, o presentă în a doua conferință, ținută la 28 Martie. Punctul principal al programei fu: Se se formeze o Societate pentru crearea unui fond spre a înființa un teatru național român. Spre acest scop se propuse și conferința primi se se esmită o comisiune de 5 membrii, care se elaboreze un proiect de statute, să se publice în diarele române și la trei luni după publicare se convoace o adunare constituitoare la Deva. Dar și până atunci, comisiunea constituindu-se în comitet, avea se emită un apel cătră publicul românesc, explicând mai pe larg intențiunea acestei întreprinderi, se primesea ofertele și se le admini-

*) „Gazeta Transilvaniei”. Red.

*) Noi scim că „eho” n'a fost numit în articuli „Familiei”. Red. T. R.

streze. Ca membri ai comitetului se aceluiași nimiti 5 membri ai comisiunii. Comitetul se constituie în 5 Aprilie 1870, alegându-se președintele Dr. Iosif Hodoș, secretar Iosif Vulcan, însărcinându-se acest din urmă intermal și cu agendele casarului. Comitetul îndeplinește primul act al îndatoririlor sale, adresând la 7 Aprilie 1870 un „Apel către publicul românesc” să îmbrățiseze cu căldură aceasta idee. Apoi a compus un proiect de statute, îl publică la 6 Iulie aceluiași an și pe trei luni după publicare convocă adunarea constituitoare la Deva pe zilele de 4 și 5 Octomvrie. La această adunare, ținută sub preșidul lui Dr. Iosif Hodoș, comitetul face istoricul cestiunii, prezintă proiectul de statute și constată, că pentru scopul Societății s'au și făcut oferte în sumă de 3070 fl., și 597 fl. 4 cr., în bani gata. Adunarea luă act cu bucurie de întreprinderea făcută, care mai fu salutăată și prin 14 depeșce de felicitare din diverse părți. Iosif Vulcan ceti discursul său înfătușat: „De ce voim se avem un teatru național”. Apoi luă cuvântul președintele Hodoș și ceti: „Re-laținea sa despre teatru în țerile române”. În ședința a doua statutele se votară și pe temeiul lor, Societatea se constituie intermal. Comitetul se compuse astfel: președinte Dr. Iosif Hodoș, vice-președinte Dr. Alesandru Mocioni, casar V. Babeș, secretar Iosif Vulcan, membri: Alesandru Roman, Petru Mihali și Dr. Iosif Gall. Societatea fu invitată ași ține viitoare adunare generală la: Abrud, Baia-de-Criș, Sătmare, Oradea-mare. Se primi Sătmarul.

(Va urma.)

Statutele

reuniunii femeilor române din Abrud, Abrud-sat și giur.

I. Numele.

§. 1. Numele reuniunii este „Reuniunea femeilor române din Abrud, Abrud-sat și giur”.

II. Scopul.

§. 2. Scopul reuniunii este: a înființa o școală privată română pentru fete în Abrud.

Școala privată română pentru fete, ce se va înființa, are a se întogmi după prescripțiile §§-lor 18—22 ai articolului de lege XXXVIII din 1868, ear de învățatori și învățătoare se vor putea aplica numai învățători români indigeni, s'au proveșii cu dreptul de indigenat, cari posed calificaținea prescrișă prin legile de instrucțione din vigoare. —

Pre cât timp reuniunea nu va avea școala sa proprie, i-va fi permis a concurge cu ajutorul sinei moral și material la susținea altei școale române pentru fete din Abrud, respective a ajuta să se înființeze și susțină un depărțământ anume pentru fete la una din școalele confesionale române din Abrud, în care ca și ține dreptul de supraveghiere, și conducere, încât priveșce instrucținea în lucru de mână, și economia de casă. —

III. Mijloacele.

§. 3. Mijloacele pentru realizarea acestui scop sânt:

- banii încuși deja spre acest scop;
- contribuiriile membrilor reuniunii, de toate categoriile;
- veniteie petrecerilor, concertelor, sortiturilor, și esposițiunilor ce se vor aranja în favoarea reuniunii;
- eredități legale, și donațuni, ce i se vor face;
- colecte, ce se vor ține întreprinde în favorul ei;

§. 4. Capitalul reuniunii se va eloca, s'au în casce de păstrare cunoscut de solide s'au în privați, pr lungă hipotecă pupilară, s'au în valoare publice sigure. —

IV. Membrii.

§. 5. Membrii reuniunii sânt: fundatori, ordinari ajutători, și onorari. —

§. 6. Membru fundator este: fie-care femeie română, care contribuie odată pentru tot-deauna, suma de 10 fl. v. a.

§. 7. Membru ordinaru este: fie-care femeie română, care contribuie pe an o tacsă de 1 fl. v. a.

§. 8. Membru ajutători este: fie-care bărbat român, care contribuie s'au odată pentru tot-deauna 10 fl. v. a. s'au tacsă anuală de 1 fl. v. a.

§. 9. Membru onorariu este: fie-care individ, pe care adunarea generală îl proclamă de atare.

§. 10. Tacscele membrilor ordinari și ajutători, se respund de odată, și anticipative pe un an.

V. Înscrierea.

§. 11. Receptera de membrii fundatori, ordinari, și ajutători, se efectuează prin comitet, pe baza unei declarațione subscrise, de cel ce voiesce se devină membru.

§. 12. Membrii onorari se denumesc, prin adunarea generală.

§. 13. Sudiiți ai staturilor streini, pot fi numai membrii onorari, și numai cu prealabla incunosținare, a ministeriului regiu de interne.

VI. Drepturile membrilor.

§. 14. Membrii fundatori și ordinari, participă în adunarea generală cu vot decisiv, cei onorari și ajutători, cu vot consultativ.

§. 15. Calitatea de membru al reuniunii încetă:

- prin moarte;
- prin neaprobarea taxei anuale;
- prin scutirea intereselor reuniunii.

VII. Scurtinele membrilor.

§. 16. Membrii fundatori ordinari și ajutători, sânt dobliigati a plăti taxa prescrișă, și a sprijini tot ce se va întreprinde, pentru realizarea scopului reuniunii.

VIII. Conducerea.

§. 17. Afacerile reuniunii se conduc:

- prin adunarea generală;
- prin comitet.

IX. Adunarea generală.

§. 18. Adunarea generală se convocă din părtea președintei, prin o învitate publică în vre-un diar român din patrie, cu 15 zile, înainte de întunire.

§. 19. Adunarea generală ordinară, se va ține în fie-care an la 8/20 Septemvrie, având de obiect principal, reviziunea rațiocinilor anului expirat, și statorirea bugetului, pe anul venitor.

§. 20. Adunarea generală estra-ordinară, se poate face în casuri de urgență, s'au mare necesitate, la decisiunea comitetului, și la cererea scrisă și motivată, a 20 membre, cu vot decisiv ai reuniunii.

§. 21. Conclusele adunării generale, se iau cu majoritatea voturilor celor preșenți, afară de concluse referitoare la modificarea staturilor, și la desființarea reuniunii, pentru cari se recor done terțialiții a voturilor tuturor membrilor fundatori și ordinari.

Un asemenea conchus va avea numai atunci valoare, dacă obiectul a fost indicat în invitate publică, cu 15 zile mai înainte. La cas însă dacă prima adunare astfel convocată, nu ar întruni done terțialiții a voturilor, e a se convoca în termin de 30 de zile, altă adunare, esclusiv spre scopul acesta, în care apoi se decide, cu majoritatea obiectelor celor preșenți.

Alegerea se face cu votare secretă.

§. 22. Agendele adunării generale sânt:

- alegerea comitetului și a bărbăților de încredere;
- revisiunea rațiocinilor, și darea absoluturiorului;
- desființarea reuniunii;
- modificarea staturilor;
- staverirea bugetului;
- Pertractarea obiectelor subșternute de comitet și a propunerilor din partea membrilor;
- punerea în lucrare a scopului reuniunii;
- staverirea regulamentului afacerilor interne, a reuniunii;
- denumirea membrilor onorari, și 23. Despre pertractările adunării generale, se poartă protocol, care se verifică prin o comisie emisă, spre scopul acesta.

X. Comitetul.

§. 24. Comitetul se aleg pe un perod de 3 ani, stă din 12 femei, 5 din Abrud, 5 din Abrud-sat și 2 din jur, cu vot decisiv, și 4 bărbăți de încredere, cu vot consultativ.

§. 25. Membrii comitetului se aleg dintre membrii fundatori și ordinari, cari bărbăți de încredere se aleg, dintre membrii ajutători.

§. 26. Comitetul ține regulat câte o ședință pe lună, poate însă ținea și ședințe estra-ordinari, la convocarea președintei s'au a 4 membre.

§. 27. Ședințele se convocă de către președintă, prin învitate immanuată fie-cărei membre, cel puțin cu 24 ore mai înainte de întunire.

§. 28. Protocoalele ședințelor comitetului, se verifică prin comitet, în prosima ședință.

§. 29. Spre aducerea de concluse valide, se recere preșența de cel puțin 6 membre, afară de președintă, și majoritatea absolută a voturilor celor preșenți.

§. 30. Agendele comitetului sânt:

- alegerea președintei, vice-președintei și casșerjei, din sinul său;
- alegerea secretariului dintre bărbăți, și anumii dintre membrii ajutători ai reuniunii;
- primirea membrilor fundatori, ordinari și ajutători;
- asemnarea eroșiunilor la casșă;
- administrarea averii reuniunii;
- îngrijirea pentru împlinirea averii reuniunii, prin arangiarea de petreceri, concerte, prelegeri, sortituri, esposițiuni colecte și altele asemenea mijloace, admisibili;
- executarea concluserilor adunării generale;
- elaborarea tuturor proiectelor și a mandamentelor privitoare la ajungerea scopului reuniunii, și subșternerea acelora la adunarea generală;
- ensurarea rațiocinilor casșariului și subșternerea acestora, proveniența cu observările necesare, la adunarea generală;
- compunerea bugetului, și subșternerea aceluia adunării generale;
- inspecționarea fitoazelor școale private române pentru fete, în ce priveșce partea igienică, și administrativă economică, a aceluia.

XI. Oficialii.

§. 31. Oficialii reuniunii sânt:

- Președintă și vice-președintă;
 - casșariul;
 - secretariul.
- Toți se aleg pe 3 ani și se pot realege. Toate afacerile oficialilor se îndeplinesc grațuit.

§. 32. Președintă:

- convocă și conduce adunările generale și ședințele comitetului;
- supraveghierea, executarea concluserilor;
- representează reuniunea în afară;
- subscrie dimpreună cu secretariul, asemnările de bani la casșă;
- revede din când în când cassa.

§. 33. Casșerjia:

- Poartă exact rațiociniele reuniunii și le subșterne comitetului, pentru ensurare;
- îngreșce pentru încassarea punctuală a competițelor reuniunii;
- raportează la fie-care pătrunire de an, despre starea casșei;
- ori când i se cere din partea președintei, ori a comisiunii emșie de comitet, arată toate valorile reuniunii și starea casșei;
- ea poate presta solviri din cassa reuniunii, numai pe baza de assignare în scris subscrise de președintă, și secretariul reuniunii.

§. 34. Secretariul împlinesce afacerile scripturistice, duce protocoalele adunării generale, și ale ședințelor comitetului. —

XII. Dispozițiuni generale.

§. 35. Reuniunea și Institutul cel va înființa, se pune sub potestatea patronală a Archiepiscopului gr. or. din Sibiu, căruia, i compete și dreptul de supra inspecțione, între marginile legilor de instrucțione publică. —

§. 36. Planul de organizațione, și de învățământ al fitoazelor școala privată română de fete, se va subșterne înaltului ministeriu de culte și instrucțione publică; ear dreptul de suprema inspecțione al statului, se va exercita prin inspecțorul regiu de învățământ al comitatului.

§. 37. Conform §-lui 20 din articolul de lege XXXVIII ex 1868 se va ținea casșim publică, și cu o lună înainte se va incunosținea inspecțorul regese despre acesta.

§. 38. Afară de evenimente estra-ordinare, și neprevăzute, reuniunea se poate desființa numai în acel cas, dacă numărul membrilor fundatori, și ordinari, ar scădea sub 12.

În casul de atare s'au ori care altă desființare, se vor detrage din averea reuniunii, mai întâin câte 100 fl., cu interese de 6%, dela anul înființării încooce, pentru bisericile gr. or. din Abrud, și Abrustar, ear restul se va împărți în 3 părți egale, între numele bisericii și cea greco-catolică din Abrud.

§. 39. Conclusele referitoare la modificarea staturilor, precum și casul desființării reuniunii, și cele referitoare la predarea averii ei, se vor subșterne înainte de efectuare, ministeriului de interne. —

§. 40. În casul când reuniunea s'ar abate, dela scopul ei precizat în aceste statute, încât prin continuarea activității ulterioare, s'ar periclită statul s'au interesele materiale ale membrilor reuniunii, guvernul va fi îndreptățit, se ordoneze investigațione normală și în cas de lipsă până la finirea aceluia, se suspendă activitatea ei, ear după terminarea aceluia, și conform rezultatului ei, a îndatora reuniunea la cea mai exactă respectare, a staturilor, s'au a o și desființa.

Abrud în 1 Ianuarie 1882.

Ana Gall m. p.,
pres. provisoria

14389.

Lătta a magyar királyi béklyig minister. Budapesten 1882-évi Martius hó 13-án a minister helyett

Pronay Adolf s. k.
állam titkár.

Varietăți.

* Aniversarea născerei. Maj. Sale împăratului și regelui s'au serbat aici cu festivitate îndatinate. În presară retrageră militară cu musică. Dimineața în ziua aniversării 24 salve de tunuri și deșteptare (reveille) cu musică. La 7^{1/2}, pară parte bisericăscă în câmp, la care a luat parte garioșoana întregă. După ameași mesă în mai multe localități. Servitiu dăscose a fost în toate bisericile tuturor confesiunilor din loc. Localități publice au fost decorate cu flămuri împăratice, de stat și naționale.

* (Ministrul honveșilor Bella Szeveda a murit eri la 7 ore dimineața. A fost mai de mult, greu bolnav.

* Altea Sa archiducele Eugeniu a fost Mercuri oaspele Maj. Sale Regelui României la Sinaia.

* (O epistolă a lui F. R. Deak) Țiarele maghiare publică epistola de mai la vale pe care o reproducem în speranța că morala ei o vor găsi cetitorii și cu deosebire cetitoarele noastre.

Pesta 16 Ianuarie 1887.

Scumpă Sidi!

„Cu cea mai mare bucurie îți am ceti epistola. Ți mulțămesc mult pentru aducerea aminte și doresc din inimă toate căte mi dorci și Țta mea...”

„Mi mărturisesc slăbiciunea. Este o proprietate a oamenilor și doară chiar greșală, că nu sânt îndestulți nici odată și cu cât e mai mare bucuria, cu atât doresc mai multă; aceasta o și greșala mea.

„Abia ți-am ceti epistola, și îndată m'îrflectă, că eu mi-ar fi făcut și mai bună impresie, dacă ar fi fost scrisă ungureșce.

